

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๒/๒๕๖๗

เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิในที่ดินทำกิน กรณีร้องเรียนว่า หน่วยงานของรัฐสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในพื้นที่บ้านน้ำพุ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

ที่ ๑

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง)

ที่ ๒

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ผู้ร้องร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๑๒๙/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ ว่า ประชาชนบ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ผู้ถูกร้องทั้งสองสำรวจและกำหนดแนวเขตที่ดินทำกินของประชาชนในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๒ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พิจารณาจากข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้ว เห็นว่า การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนข้างต้น สามารถกระทำได้โดยการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเนื่องจาก กสม. เคยมีรายงานข้อเสนอแนะ ที่ ๑/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๕ เรื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับกฎหมายลำดับรองประกอบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดแนวทางการตรากฎหมายลำดับรองให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติแล้วจึงรับไว้เป็นคำร้อง (ป) ที่ ๗๗/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๖ และมอบหมายสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามข้อ ๑๘ ของระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๑.๓ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๔๐/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ พิจารณาผลการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อ ๑.๒ แล้วเห็นว่า เรื่องร้องเรียนนี้มีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องแนวเขตที่ดินซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะพื้นที่และเป็นประเด็นข้อพิพาทจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าของชุมชนที่อยู่ก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ อาจเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีมติให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นคำร้องที่ ๑๒๙/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ สำเนาหนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ด่วนที่สุด ที่ ทส ๐๙๐๖.๕๐๓/๕๒๖ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

๒.๑.๒ สำเนารายงานการประชุม คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๒.๑.๓ หนังสือผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ทส ๐๙๑๓.๖๐๔/๒๒๓๐ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ ทส ๐๙๑๓.๕/๑๑๓๒๖ ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ หนังสือ [REDACTED] ที่ [REDACTED] ๒๖๐/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) บ้านน้ำพุเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีชาวบ้านประมาณ ๒๔๐ ครัวเรือน อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์^๑ โดยเมื่อปี ๒๕๑๕ เริ่มมีการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และเมื่อปี ๒๕๒๑ มีการก่อสร้างโรงเรียนบ้านน้ำพุ

๑/๒) เมื่อปี...

^๑ พระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาพระฤๅษีและป่าเขาบ่อแร่ ในท้องที่ตำบลชะแล ตำบลท่าขนุน ตำบลหินตาด ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์... ฯลฯ เป็นอุทยานแห่งชาติ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๔

๒) เมื่อปี ๒๕๔๑ มีการสำรวจรังวัดกันแนวเขตพื้นที่ที่ชุมชนได้เข้าทำประโยชน์ โดยวิธีแถมส่วไว้ที่ต้นไม้ในพื้นที่ดังกล่าว จนถึงปี ๒๕๔๙ ชุมชนร่วมกับ [REDACTED] และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กันเขตพื้นที่ภาพรวม ได้เนื้อที่ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ไร่ ต่อมาเมื่อปี ๒๕๖๓ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้สำรวจพื้นที่ร่วมกับชุมชนอีกครั้งได้เนื้อที่ ๘,๙๙๓ ไร่

๓) ชุมชนได้ทำกินในพื้นที่ที่ได้รับการสำรวจเมื่อปี ๒๕๔๑ ตลอดมา โดยไม่มีการขยายแนวเขตเพิ่มเติม แต่เนื่องจากชุมชนมีการขยายตัว ทำให้มีประชากรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ที่ได้รับจัดสรรให้ทำกินจึงไม่เพียงพอ ชุมชนจึงมีความประสงค์เข้าทำประโยชน์เต็มพื้นที่ ๑๓,๐๐๐ ไร่ ที่ได้รับการสำรวจร่วมกับ [REDACTED] เมื่อปี ๒๕๔๙

๔) เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๖๕ ประชาชนในบ้านน้ำพุ ๕ ราย ถูกจับกุมดำเนินคดีในความผิดฐานบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ เนื่องจากเข้าใจว่าสามารถเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ตามที่ได้สำรวจร่วมกับ [REDACTED]

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) ผู้ถูกร้องที่ ๑

๑.๑) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นต้นมา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เคยสำรวจที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติ เขื่อนศรีนครินทร์รวมทั้งพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑

การสำรวจดำเนินการโดยคณะกรรมการตรวจพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่อนุรักษ์ โครงการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้กำหนดแนวดำเนินการตรวจพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรีข้างต้น โดยในสวนฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ ผู้ถูกร้องที่ ๒ เป็นผู้ดำเนินการแต่ไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นได้ จนกระทั่งเมื่อปี ๒๕๕๗ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีคำสั่งที่ ๖๖/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ให้ช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกิน และรัฐบาลมีนโยบายในการปฏิรูปและแก้ไขปัญหาเร่งด่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดทำ “แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์” ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

๑.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้สำรวจการครอบครองที่ดินตามแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ในพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัยของชุมชนบ้านน้ำพุ ตามมาตรา ๖๔

/แห่งพระราชบัญญัติ...

แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ไว้ทั้งหมดแล้ว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชน บ้านน้ำพุ รวมทั้งสิ้น ๓ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ จำนวน ๕๓๔ ราย ๗๕๖ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๘,๔๑๔ ไร่
๐ งาน ๙๙ ตารางวา (๘,๔๑๔-๐-๙๙ ไร่)

ครั้งที่ ๒ จำนวน ๕๒ ราย ๖๖ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๕๘๗-๐-๗๐ ไร่

ครั้งที่ ๓ จำนวน ๒ ราย ๒ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๑๕-๑-๙ ไร่

รวมทั้ง ๓ ครั้ง จำนวน ๕๘๘ ราย ๘๒๔ แปลง ได้เนื้อที่ประมาณ ๙,๐๑๖-๓-๖๖ ไร่

๑.๓) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมสำรวจการถือครองที่ดิน ที่อยู่อาศัยและทำกินภายในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีการประชาคมในแต่ละหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและชี้แจงวัตถุประสงค์รวมทั้งตอบข้อสงสัยของโครงการตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินของ ประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ ทุกชุมชน โดยจัดประชาคมชุมชนบ้านน้ำพุ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖ ณ ศาลาประชาคมหมู่บ้านน้ำพุ

๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒

๒.๑) ผู้ถูกร้องที่ ๒ เคยสำรวจการครอบครองที่ดินอยู่อาศัยและทำกินของ ประชาชนในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ตามนโยบายของรัฐบาลและกฎหมาย ในพื้นที่ บ้านน้ำพุ ๒ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ดำเนินโครงการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ผลการสำรวจรวมทั้งสิ้น ๓๕๗ ราย ๕๓๗ แปลง เนื้อที่ ๗,๐๒๙-๑-๗๕ ไร่

ครั้งที่ ๒ ดำเนินโครงการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ดำเนินการสำรวจในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน แบบ อ.ส.๓ ท้องที่บ้านน้ำพุ ๕๓๗ ราย ๘๒๐ แปลง เนื้อที่ ๘,๙๙๓-๒-๗๖ ไร่ และพบแปลงที่ปรากฏร่องรอยการใช้ ประโยชน์ที่ดินในเขตควบคุมของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ (พื้นที่สำรวจตาม มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑) แต่ไม่มีผู้แสดงตนครอบครอง ๑๕ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๒๑๖-๒-๖๒ ไร่

/๒.๒) ผู้ถูกร้อง...

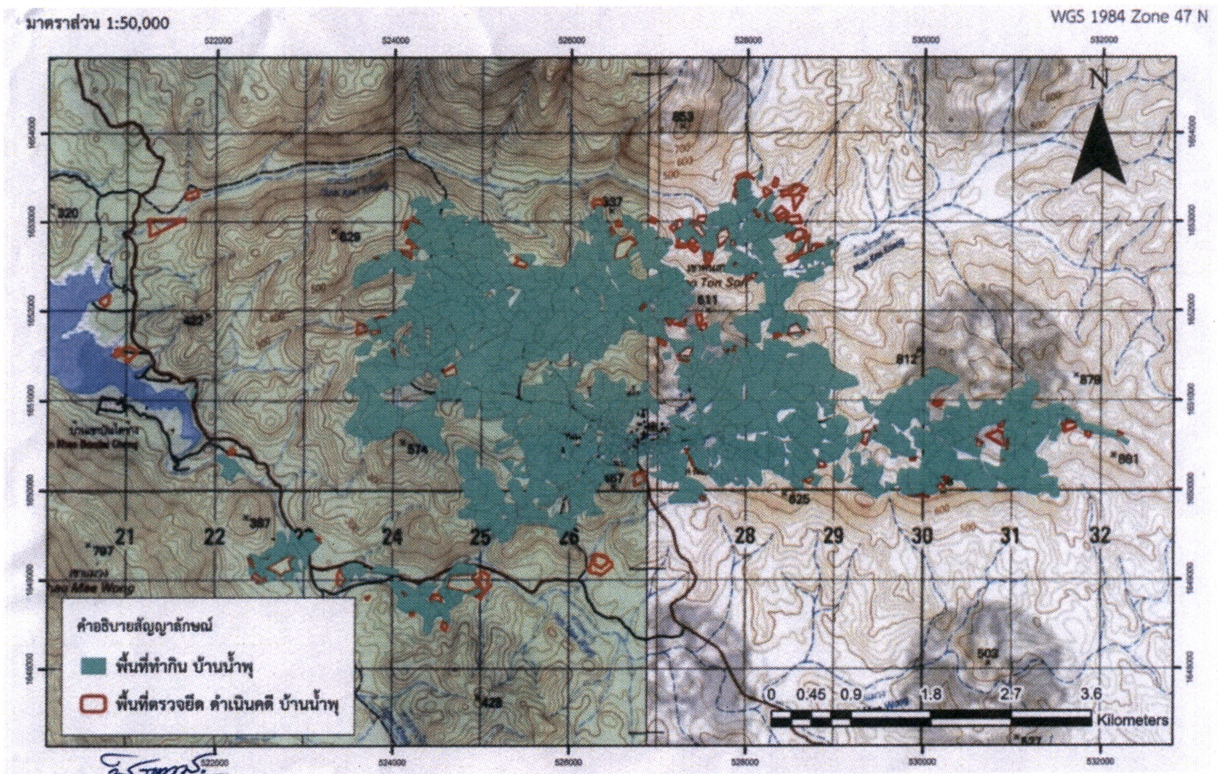
๒.๒) ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้รายงานผลการจัดทำเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่บ้านน้ำพุ ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาผลสำรวจการครอบครองที่ดินแล้ว กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีแผนงานกิจกรรมรังวัดจัดทำเครื่องหมายแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ให้ดำเนินการรังวัดผังหลักเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ รอบแปลงที่ดินของประชาชนที่สำรวจตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ บริเวณบ้านน้ำพุ ระยะทางประมาณ ๑๕๗.๗๐ กิโลเมตร เมื่อเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๒ ไปประชาสัมพันธ์และปฏิบัติงานรังวัดผังหลักเขต ปราบกฏา ประชาชนบ้านน้ำพุยังไม่เข้าใจในแนวทาง จึงได้ประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนร่วมกับคณะทำงาน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องรวม ๕ ครั้ง แต่ประชาชนมีมติให้ชะลอการดำเนินการรังวัดผังหลักเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ออกไปก่อน และร้องขอความเป็นธรรม กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงปรับแผนงานไปดำเนินการในหมู่บ้านที่มีความพร้อมก่อน

๒.๓) ข้อมูลการสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำพุของ [REDACTED] ในรูปแบบข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Shapefile) เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ในการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม ภายใต้โครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมในผืนป่าตะวันตก ระยะที่ ๒ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ ซึ่งไม่มีผลทางกฎหมาย เนื่องจากเส้นแนวเขตที่สำรวจดังกล่าวนอกจากจะครอบคลุมพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินของประชาชน ยังรวมถึงพื้นที่ที่มีสภาพป่าด้วย ซึ่งขัดต่อแนวทางการสำรวจการถือครองตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ให้สำรวจการครอบครองที่ดินที่ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินการสำรวจพื้นที่ที่มีสภาพป่าได้ จึงทำให้ผลการสำรวจการครอบครองที่ดินตามมาตรา ๖๔ มีเนื้อที่น้อยกว่าผลการสำรวจของ [REDACTED]

๒.๔) สำหรับกรณีประชาชนบ้านน้ำพุที่ถูกดำเนินคดีเมื่อช่วงเดือน มีนาคม ๒๕๖๕ นั้น เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้เข้าจับกุม [REDACTED] กับพวกรวม ๕ คน และดำเนินคดีในความผิดฐานบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ (ภาพที่ ๑) เนื่องจากแม่ [REDACTED] กับพวก มีรายชื่อสำรวจการครอบครองที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ทุกราย แต่พื้นที่ที่ ๕ ราย ถูกดำเนินคดีนั้น เป็นพื้นที่บุกรุกแผ้วถางที่ขยายออกไปจากแปลงเดิมที่สำรวจแจ้งการครอบครองไว้ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ถูกบุกรุกใหม่หลังปี ๒๕๕๗ ทั้งนี้ ไม่มีการดำเนินคดีขอหาบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ ในส่วนพื้นที่ทำกินที่ [REDACTED] กับพวกได้แจ้งสำรวจการครอบครองที่ดินไว้แล้ว

/๒.๕) สำหรับ...

ภาพที่ ๑ แผนที่ Topo แสดงพื้นที่ตรวจยึด ค่าเงินคดี และพื้นที่ทำกิน ท้องที่บ้านน้ำพุ ต.เขาโจด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี
ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

๒.๕) สำหรับการแก้ไขปัญหาตามแนวทางการสำรวจการครอบครองที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ นั้น ไม่สามารถสำรวจการครอบครองแปลงที่ดินที่อยู่ระหว่างกระบวนการยุติธรรม หรือที่ประชาชนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ออกจากพื้นที่ที่ครอบครองนั้นมาก่อนได้ แต่หากแปลงที่ดินทำกินของประชาชนสิ้นสุดกระบวนการยุติธรรมแล้วไม่มีคำพิพากษาให้ออกจากพื้นที่ที่ครอบครอง จะสามารถแจ้งการสำรวจการครอบครองที่ดินได้ และหากพบว่ามีประชาชนบางรายยังไม่ได้แจ้งการครอบครองที่ดิน ให้คณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่พิจารณากรณีดังกล่าวว่ามีเหตุผลความจำเป็นหรือเจตนาใดที่ทำให้ประชาชนรายดังกล่าวไม่สามารถแจ้งการครอบครองที่ดินได้ตามกำหนด หากผลการตรวจสอบปรากฏว่าประชาชนรายดังกล่าวไม่สามารถสละการครอบครองที่ดิน ให้พิจารณาดำเนินการและกำหนดเป็นเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) ในคราวประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี ครั้งที่ ๓/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๒ [Redacted] ผู้อำนวยการกองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า

/๑.๑) กรมป่าไม้...

๑.๑) กรมป่าไม้มีโครงการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติบริเวณน้ำตกห้วยขม้น อำเภอสรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจของจังหวัดทำการสำรวจด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งพบว่า พื้นที่ป่ามีสภาพภูมิประเทศและทิวทัศน์สวยงาม มีลักษณะทางธรรมชาติที่โดดเด่นหลายแห่ง ที่เหมาะสมจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ

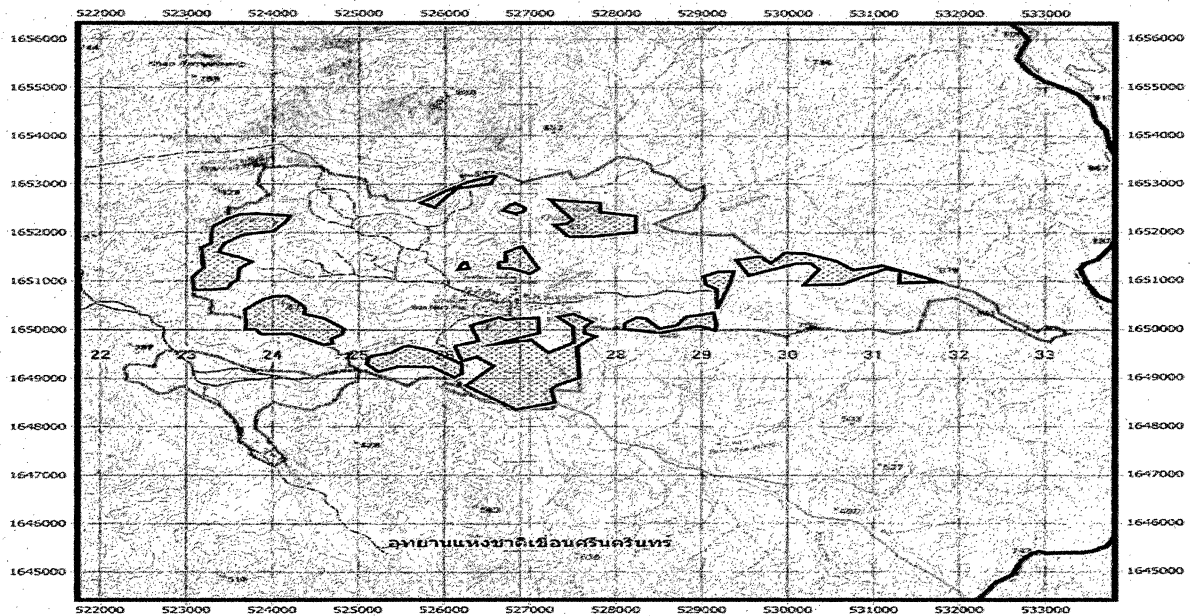
๑.๒) กองอุทยานแห่งชาติได้นำเสนอคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีมติ ในการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๒๓ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๓ เห็นสมควรดำเนินการกำหนดพื้นที่ดังกล่าว ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าเขาพระฤาษีและป่าเขาบ่อแร่ ในท้องที่ตำบลชะแล ตำบลท่าขนุน ตำบลหินดาด ตำบลลิ้นถิ่น อำเภอทองผาภูมิ ตำบลเขาโจด ตำบลนาสวน ตำบลด่านแม่ฉลอป ตำบลหนองเป็ด ตำบลท่ากระดาน อำเภอสรีสวัสดิ์ และตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๒๔

๒) ในอดีต ผืนป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์เป็นที่อยู่อาศัย และทำกินของชุมชนกะเหรี่ยงและชาวไทยพื้นราบก่อนการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ในปี ๒๕๒๔ โดยเฉพาะชุมชนกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่พิพาทมาไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี

๓) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และ ██████████ ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ เพื่อความร่วมมือในการดำเนินโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม ผู้ถูกร้องที่ ๑ จึงได้ร่วมกับ ██████████ ดำเนินโครงการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ โดยมุ่งเน้นการรักษาพื้นที่ป่าที่เหลือเอาไว้ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีชุมชนเป้าหมาย ๓๓ ชุมชน แต่ในช่วงระยะแรกปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๒ มีชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ๑๔ ชุมชน โดยแบ่งเป็น ชุมชนไทย ๘ ชุมชน ได้แก่ (๑) บ้านดงเล็ก (๒) บ้านพุชะนี (๓) บ้านน้ำพุ (๔) บ้านต้นมะพร้าว (๕) บ้านหาดแดง (๖) บ้านท่าเตียน (๗) บ้านท่าทุ่งนา (๘) บ้านซอยพระบาท และชุมชนกะเหรี่ยง ๖ ชุมชน ได้แก่ (๑) บ้านแม่กระบุง (๒) บ้านนองหลู (๓) บ้านตีนตก (๔) บ้านน้ำพุ (๕) บ้านเกรียงไกร (๖) บ้านนองบาง โดยบ้านน้ำพุ นั้น มีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครอง โดยสำรวจพื้นที่ ไร่ประโยชน์ เป็นการสำรวจพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรตลอดจนพื้นที่ไร่ประโยชน์ของชุมชนในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัวิถีวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่คุ้มครอง ผลการสำรวจ ปรากฏว่า ชุมชนบ้านน้ำพุเป็นชุมชนชาวกะเหรี่ยงไป มีประชากร ๒๒๓ ครัวเรือน มีลักษณะพื้นที่ คล้ายกับชุมชนของชาวกะเหรี่ยงทั่วไป กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ยังคงรักษาวัฒนธรรมการทำไร่ หมุนเวียน อาชีพหลักคือทำการเกษตรปลูกข้าวสำหรับบริโภค

๔) กระบวนการทำงานตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม (ระยะแรกปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๒) ในส่วนการสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชน ได้เดินสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชน เป็นการสำรวจพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตร ตลอดจนพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่คุ้มครอง เพื่อให้ชุมชนและเจ้าหน้าที่ยอมรับในแนวเขตการใช้พื้นที่ดังกล่าว (ภาพที่ ๒)

0 2 Kilometers
ระวาง 4838I, 4838IV wgs 84 มาตราส่วน 1:75,000

สัญลักษณ์
แนวเขตสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชน
แนวเขตป่าอนุรักษ์ตามข้อตกลง
แนวเขตพื้นที่คุ้มครอง

ภาพที่ ๒ แผนที่แสดงแนวเขตสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชนบ้านน้ำพุ ต.เขาโจด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี
ตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมในผืนป่าตะวันตก

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงจากพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) จังหวัดกาญจนบุรีมีคำสั่งที่ ๓๖๔๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑ เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ก่อนและหลังมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดินสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) ประกอบด้วยกรรมการจากหน่วยงานภาครัฐโดยตำแหน่ง ๒๓ คน โดยมีผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) เป็นประธานคณะกรรมการ และกรรมการที่มาจากผู้แทนภาคประชาชน ๙ คน ซึ่งประธานกรรมการแต่งตั้งจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ พื้นที่ละ ๑ คน โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่พิจารณาผลการดำเนินการสำรวจการครอบครองที่ดินการตรวจสอบ และการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นไปตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์

๒) จังหวัดกาญจนบุรีมีคำสั่งที่ ๓๖๕๐/๒๕๖๑ แต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจการถือครองที่ดิน ระดับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ๖๗ คน มีผู้อำนวยการส่วนที่ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) มอบหมายเป็นหัวหน้าคณะกรรมการ และมีผู้แทนภาคประชาชน ๓๓ คน ซึ่งหัวหน้าคณะกรรมการแต่งตั้งจากประชาชนที่เกี่ยวข้อง ชุมชนละ ๑ คน ทำหน้าที่รับแจ้งการครอบครองที่ดิน สำรวจการครอบครองที่ดินและการบริหารจัดการพื้นที่ของประชาชนภายในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ และรายงานผลการปฏิบัติงาน และรายงานปัญหา หรือข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาให้คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) เพื่อพิจารณา

๓) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้รายงานผลการสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชน ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ต่อคณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) ในคราวประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓ ว่า ในพื้นที่บ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๒ มีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๘๗ ราย ๘๘๙ แปลง เนื้อที่รวม ๙,๐๑๗-๐-๐๒ ไร่

๔) แบบสรุปผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน อส.๓ ของผู้ถูกร้องที่ ๒ ระบุว่า คณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดิน ระดับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ สำรวจการครอบครองที่ดินของประชาชนผู้ครอบครองที่ดินบริเวณหมู่บ้านน้ำพุ ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๓๑ มกราคม วันที่ ๒๖ - ๒๙ เมษายน และวันที่ ๑๐ - ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ มีประชาชนมาร่วมสำรวจการครอบครอง ทั้งสิ้น ๕๓๗ ราย ที่ดิน ๘๒๐ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๘,๙๙๓-๒-๗๖ ไร่ โดยคณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดิน ระดับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ลงลายมือชื่อรับรองรายงานแบบสรุปผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน อส.๓ ดังกล่าว

๕) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ทส ๐๙๐๖.๕๐๓/๕๒๖ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๒ เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชน ในเขตป่าอนุรักษ์ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ชี้แจงแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดิน ระดับพื้นที่ และคณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการถือครองที่ดินสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ สรุปว่า

๕.๑) ในการสำรวจการครอบครองที่ดิน ให้แต่ละพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ประกาศกำหนดให้ประชาชนของแต่ละหมู่บ้าน มาร่วมสำรวจและนำชี้ตำแหน่งที่ตั้งของแปลงที่ดินที่มีการครอบครองทุกรายในหมู่บ้านที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์นั้นร่วมกับคณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่

/๕.๒) ในการ...

๕.๒) ในการบริหารจัดการพื้นที่ ให้คณะทำงานฯ นำผลการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ มาตรวจสอบเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ แปลงใดที่อยู่หลังมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ให้ตรวจสอบผู้ครอบครองว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติตามคำสั่งคสช. ที่ ๖๖/๒๕๕๗ หรือไม่ หากมีคุณสมบัติ ให้บริหารจัดการพื้นที่ ส่วนผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติให้เจรจาออกจากพื้นที่ หรือดำเนินการตามกฎหมาย แล้วรวบรวมผลการตรวจสอบและการบริหารจัดการพื้นที่ มากำหนดเป็นเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๖) มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ ตามที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอใน ๕ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (๑) อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (๒) การจัดการทรัพยากร (๓) สิทธิในสัญชาติ (๔) การสืบมรดกทางวัฒนธรรม และ (๕) การศึกษา โดยในประเด็นด้านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร และการสืบมรดกทางวัฒนธรรมนั้น แบ่งเป็น ๒ ระยะ ดังนี้

(๑) มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น

ก. ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เรื่อง อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ (ethnic identity) และวัฒนธรรม ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม

ข. ยุติการจับกุมและให้ความคุ้มครองกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ป่า

ค. จัดตั้งคณะกรรมการหรือกลไกการทำงานเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม เพื่อจัดการข้อพิพาทการใช้ประโยชน์หรือการถือครองพื้นที่ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับหน่วยงานรัฐที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้มีส่วนได้เสีย นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานทางด้านวิถีวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน ตลอดจนนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มุ่งเน้นการส่งเสริมแนวทางการจัดการความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์ (constructive dialogue)

ง. ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบนพื้นที่สูง เช่น การรักษาความหลากหลายของการสร้างพันธุ์พืช การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างความสมดุลของระบบนิเวศผ่านระบบไร่หมุนเวียน

/(๒) มาตรการ...

(๒) มาตรการฟื้นฟูระยะยาว

ก. เพิกถอนพื้นที่ที่รัฐประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้อุรุกษ์ป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง หากมีข้อเท็จจริงจากการพิสูจน์ที่ประจักษ์แล้วว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อยู่อาศัยดำเนินชีวิตและใช้ประโยชน์มาเป็นระยะเวลานาน หรือก่อนที่รัฐจะประกาศกฎหมายหรือนโยบายทับซ้อนพื้นที่ดังกล่าว

ข. ส่งเสริมและยอมรับระบบไรหมุนเวียนซึ่งเป็นวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตพอเพียง รวมทั้งผลักดันให้ระบบไรหมุนเวียนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ค. ส่งเสริมเกษตรพอเพียงหรือเกษตรทางเลือกที่ไม่ใช่เกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

ง. ส่งเสริมสนับสนุนและยอมรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการจัดการของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น การออกโฉนดชุมชน

จ. กำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ โดยมีพื้นที่นำร่อง เช่น พื้นที่บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พื้นที่ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่บ้านหนองมณฑา (มอวาคี) ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่บ้านน้ำพุ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ กระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนหรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ตามมาตรา ๔๓ (๒)^๒ และให้รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย

/ต่อความมั่นคง...

^๒ มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัยตามมาตรา ๗๐^๓ ตลอดจนเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดให้มี มาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตามมาตรา ๗๒ (๓)^๔ ประกอบกับบทติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง^๕ ได้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว อีกทั้งรัฐยังต้องดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิม สิทธิดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่หน่วยงานของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิ ให้แก่บุคคลและชุมชน นอกจากนี้ความเห็นทั่วไป ลำดับที่ ๒๖ (๒๕๖๕) ว่าด้วยที่ดินและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ ๑๖^๖ ได้อธิบายถึงหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเคารพสิทธิในการบริหารจัดการที่ดิน ตามโครงสร้างภายในของชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งความสัมพันธ์ทางจิตวิญญาณของชนเผ่าพื้นเมืองกับที่ดิน ไม่เพียงแต่เชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางจิตวิญญาณ แต่ยังรวมถึงทุก ๆ กิจกรรมบนพื้นที่

๓.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบสรุปได้ว่า

๓.๒.๑ เมื่อปี ๒๕๔๙ ชุมชนบ้านน้ำพุร่วมกับ [REDACTED] และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้กันเขตพื้นที่บริเวณบ้านน้ำพุ หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ตามโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม (ระยะแรก พ.ศ. ๒๕๔๗ – ๒๕๕๒) ในภาพรวมได้เนื้อที่ ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ไร่ โดยสำรวจพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชน ในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ คุ้มครอง ทั้งนี้ ประชาชนชุมชนบ้านน้ำพุเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ที่ได้รับการสำรวจครั้งนี้ตลอดมา โดยไม่มี การขยายแนวเขตเพิ่มเติม

/๓.๒.๒ ผู้ถูกร้อง...

^๓ มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิต ในสังคม ตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบ เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย

^๔ มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

๑) ๒) ๓) ๔) ๕) ๖) ๗) ๘) ๙) ๑๐) ๑๑) ๑๒) ๑๓) ๑๔) ๑๕) ๑๖) ๑๗) ๑๘) ๑๙) ๒๐) ๒๑) ๒๒) ๒๓) ๒๔) ๒๕) ๒๖) ๒๗) ๒๘) ๒๙) ๓๐) ๓๑) ๓๒) ๓๓) ๓๔) ๓๕) ๓๖) ๓๗) ๓๘) ๓๙) ๔๐) ๔๑) ๔๒) ๔๓) ๔๔) ๔๕) ๔๖) ๔๗) ๔๘) ๔๙) ๕๐) ๕๑) ๕๒) ๕๓) ๕๔) ๕๕) ๕๖) ๕๗) ๕๘) ๕๙) ๖๐) ๖๑) ๖๒) ๖๓) ๖๔) ๖๕) ๖๖) ๖๗) ๖๘) ๖๙) ๗๐) ๗๑) ๗๒) ๗๓) ๗๔) ๗๕) ๗๖) ๗๗) ๗๘) ๗๙) ๘๐) ๘๑) ๘๒) ๘๓) ๘๔) ๘๕) ๘๖) ๘๗) ๘๘) ๘๙) ๙๐) ๙๑) ๙๒) ๙๓) ๙๔) ๙๕) ๙๖) ๙๗) ๙๘) ๙๙) ๑๐๐)

๑) ๒) ๓) ๔) ๕) ๖) ๗) ๘) ๙) ๑๐) ๑๑) ๑๒) ๑๓) ๑๔) ๑๕) ๑๖) ๑๗) ๑๘) ๑๙) ๒๐) ๒๑) ๒๒) ๒๓) ๒๔) ๒๕) ๒๖) ๒๗) ๒๘) ๒๙) ๓๐) ๓๑) ๓๒) ๓๓) ๓๔) ๓๕) ๓๖) ๓๗) ๓๘) ๓๙) ๔๐) ๔๑) ๔๒) ๔๓) ๔๔) ๔๕) ๔๖) ๔๗) ๔๘) ๔๙) ๕๐) ๕๑) ๕๒) ๕๓) ๕๔) ๕๕) ๕๖) ๕๗) ๕๘) ๕๙) ๖๐) ๖๑) ๖๒) ๖๓) ๖๔) ๖๕) ๖๖) ๖๗) ๖๘) ๖๙) ๗๐) ๗๑) ๗๒) ๗๓) ๗๔) ๗๕) ๗๖) ๗๗) ๗๘) ๗๙) ๘๐) ๘๑) ๘๒) ๘๓) ๘๔) ๘๕) ๘๖) ๘๗) ๘๘) ๘๙) ๙๐) ๙๑) ๙๒) ๙๓) ๙๔) ๙๕) ๙๖) ๙๗) ๙๘) ๙๙) ๑๐๐)

(๓) จัดให้มีมาตรการการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและ เป็นธรรม

^๕ ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง รัฐภาคีแห่งกติกาได้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับ ตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะต้องดำเนินการขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันการทำให้สิทธินี้เป็นจริง โดยรับรองความสำคัญอย่างแท้จริงของความร่วมมือ ระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมโดยเสรี

๓.๒.๒ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้สำรวจการครอบครองที่ดินตามแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในพื้นที่ทำกินและอยู่อาศัย ชุมชนบ้านน้ำพุ รวม ๓ ครั้ง มีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๘๘ ราย ๘๒๔ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๙,๐๑๖-๓-๖๖ ไร่ ซึ่งการสำรวจดังกล่าวได้ให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสำรวจการถือครองที่ดินอยู่อาศัยและทำกินภายในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยมีการประชาคมเพื่อทำความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และตอบข้อสงสัยของโครงการตามแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๖ ณ ศาลาประชาคมหมู่บ้านน้ำพุ

๓.๒.๓ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำเนินการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยผลการสำรวจตามเอกสารแบบสรุปการสำรวจการครอบครองที่ดิน อส.๓ ที่หมู่บ้านน้ำพุ มีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๓๗ ราย ๘๒๐ แปลง เนื้อที่รวม ๘,๙๙๓-๒-๗๖ ไร่ โดยผู้ถูกร้องที่ ๒ ดำเนินการสำรวจในรูปแบบคณะกรรมการและคณะทำงาน ดังนี้

๑) คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) ตั้งขึ้นตามคำสั่งจังหวัดกาญจนบุรี ที่ ๓๖๔๙/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๑

๒) คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดิน ระดับพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ ตั้งขึ้นตามคำสั่งจังหวัดกาญจนบุรี ที่ ๓๖๕๐/๒๕๖๑ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑

๓.๒.๔ แนวทางการแก้ไขปัญหาคณะกรรมการสำรวจการครอบครองที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ไม่สามารถสำรวจการครอบครองแปลงที่ดินที่อยู่ระหว่างกระบวนการยุติธรรม หรือที่ประชาชนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ออกจากพื้นที่ที่ครอบครองนั้นมาก่อนได้ แต่หากแปลงที่ดินทำกินของประชาชนสิ้นสุดกระบวนการยุติธรรมแล้วไม่มีคำพิพากษาให้ออกจากพื้นที่ที่ครอบครอง จะสามารถแจ้งการสำรวจการครอบครองที่ดินได้

๓.๒.๕ ช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๕ เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้เข้าจับกุมและดำเนินคดีกับพวกรวม ๕ คน ซึ่งเป็นประชาชนบ้านน้ำพุ ในความผิดฐานบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ แต่ผู้ร้องเชื่อว่าพื้นที่ที่กับพวกถูกดำเนินคดีนั้น ได้รับการผ่อนปรนจากผู้ถูกร้องที่ ๑ ให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ อีกทั้งได้ทำกินในที่ดินบริเวณนี้มาโดยตลอด

๓.๓ พิจารณาแล้วเห็นว่า

๓.๓.๑ ข้อมูลการสำรวจพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำพุ ของชุมชนร่วมกับ [REDACTED] และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อปี ๒๕๔๙ มีผลการสำรวจพื้นที่ในภาพรวมได้เนื้อที่ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ไร่ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ตามมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในพื้นที่พิพาทของผู้ถูกร้องที่ ๑ รวม ๓ ครั้ง มีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๘๘ ราย ๘๒๔ แปลง เนื้อที่ประมาณ ๙,๐๑๖-๓-๖๖ ไร่ และผลการสำรวจในส่วนของผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ และมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ มีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๓๗ ราย ๘๒๐ แปลง เนื้อที่รวม ๘,๙๙๓-๒-๗๖ ไร่ ซึ่งไม่ตรงกัน นอกจากนี้ยังปรากฏข้อเท็จจริงตามบันทึกการรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดิน สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๓ (บ้านโป่ง) ในคราวประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓ ว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ รายงานผลการสำรวจต่อที่ประชุมว่ามีผู้ครอบครองที่ดิน ๕๘๗ ราย ๘๘๙ แปลง เนื้อที่รวม ๙,๐๑๗-๐-๐๒ ไร่

๓.๓.๒ จากผลการสำรวจข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การสำรวจการครอบครองที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ดังกล่าว ยังมีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน เนื่องจากการสำรวจของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการสำรวจที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินที่ครอบครองเป็นรายบุคคล ไม่รวมถึงพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการสำรวจการถือครองตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ แต่การสำรวจการครอบครองของชุมชนร่วมกับ [REDACTED] และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อปี ๒๕๔๙ เป็นการสำรวจการใช้ประโยชน์ของชุมชน ทั้งพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม ตลอดจนพื้นที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของประชาชน อันเป็นพื้นที่ทางจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งครอบคลุมไปถึงพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าด้วย ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนและเจ้าหน้าที่ยอมรับในแนวเขตการใช้พื้นที่ดังกล่าว

๓.๓.๓ เมื่อยังมีข้อโต้แย้งของผู้ร้องกรณีการสำรวจการถือครองที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ ประกอบกับผลการสำรวจที่ยังมีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกัน กรณีจึงถือไม่ได้ว่าผลการสำรวจการครอบครองที่ดินของประชาชนในเขตป่าอนุรักษ์ของผู้ถูกร้องทั้งสอง มีความถูกต้อง และเมื่อผลการสำรวจยังไม่มี ความชัดเจน จึงเป็นเหตุให้ประชาชนชุมชนบ้านน้ำพุไม่สามารถใช้ประโยชน์ในพื้นที่พิพาทได้ อันกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างปกติสุข

๓.๓.๔ การสำรวจการถือครองที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ของหน่วยงานของผู้ถูกร้อง ทั้งสองซึ่งสำรวจที่อยู่และที่ทำกินของผู้ครอบครองแต่ละคนเป็นรายแปลง โดยละเอียดการสำรวจพื้นที่ ทางจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์อันเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่ จึงไม่สอดคล้องกับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่รัฐต้องส่งเสริม และให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน อันเป็นหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๗๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

๓.๓.๕ ดังนั้น จึงเห็นว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการสุ่มเสี่ยงต่อการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนบ้านน้ำพุ และเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อผู้ถูกร้องทั้งสองและกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในฐานะ หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๑๕/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗ จึงมีมติว่า การดำเนินการของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ที่สำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนในพื้นที่บ้านน้ำพุ ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการกระทำที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประกอบกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีเนื้อหาที่ยังไม่สอดคล้องกับกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติ ทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ จึงให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และผู้ถูกร้องทั้งสอง เพื่อดำเนินการต่อไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบ มาตรา ๔๒ ดังนี้

๔.๑ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ร่วมกับ [REDACTED] ทบทวน การสำรวจการถือครองเพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ประชาชนถือครองจริง โดยให้ประชาชนในพื้นที่ พิพาทร่วมสำรวจและนำชี้ตำแหน่งที่ตั้งของแปลงที่ดินที่มีการครอบครองทุกรายในหมู่บ้านที่อยู่ในเขต ป่าอนุรักษ์นั้น โดยต้องประสานเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจตรงกัน ก่อนการสำรวจการถือครองที่ดิน

/๔.๒ ให้กรม...

๔.๒ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แก้ไขเพิ่มเติมแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่ดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ โดย กำหนดให้มีการสำรวจพื้นที่ใช้ประโยชน์ของชุมชนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ ทำกินด้วย เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพให้แก่ประชาชนว่าจะสามารถเข้าใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ดังกล่าวได้โดยไม่ถูกจับกุมดำเนินคดี ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการส่งเสริมและยอมรับระบบไร่มุขเวียน และยอมรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการจัดการของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ